

Tomasz Kujaczyński

Czynniki rozwoju przedsiębiorczości w subregionie leszczyńskim

Ekonomiczne Problemy Usług nr 81, 96-103

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TOMASZ KUJACZYŃSKI

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Lesznie

CZYNNIKI ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W SUBREGIONIE LESZCZYŃSKIM*

Wprowadzenie

Kategoria przedsiębiorczości jest definiowana w różny sposób. Może być rozumiana jako proces kreowania czegoś odmiennego z uwagi na jego wartość, w ramach którego poświęca się konieczny do realizacji tego celu czas i wysiłek, zakładając towarzyszące mu finansowe, psychiczne oraz społeczne ryzyko i oczekując uzyskania nagrody finansowej i osobistej satysfakcji. To także skłonność do uczestniczenia w życiu gospodarczym w sposób czynny, służący powiększaniu potencjału gospodarki i podnoszeniu jej poziomu, a w sytuacji krańcowo trudnej przynajmniej utrzymania stanu istniejącego. Przedsiębiorczość wyraża się też poprzez postawy mieszkańców, miejscowej władzy i wszelkich podmiotów związanych z danym obszarem. Przy czym przedsiębiorczość musi być wspierana przez szeroko rozumianą infrastrukturę oraz system edukacji kształtujący twórcze i przedsiębiorcze postawy indywidualne¹.

Efekty działań przedsiębiorczych mogą uwidaczniać się w węższym zakresie, dotyczącym przedsiębiorcy i w szerszej skali, obejmującej otoczenie. Pierwszy przypadek sprząda się przede wszystkim do:

- powstawania nowych przedsiębiorstw,
- rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych,
- podejmowania działań innowacyjnych w firmach.

Z kolei efekty działań przedsiębiorczych w szerszej skali mogą przejawiać się m.in. w:

- spadku bezrobocia,
- wzroście dochodów ludności i samorządów lokalnych,
- korzystnych zmianach struktur gospodarczych (np. w gospodarce żywnościowej lub w przemyśle),
- pełniejszym wykorzystaniu zasobów lokalnych.

* Obszar subregionu leszczyńskiego jest określony przez dostępność komunikacyjną, tj. przeciętny, orientacyjny czas dojazdu w granicach 30 minut.

¹ W. Czternasty, T. Kujaczyński, *Przedsiębiorczość w strategii województwa wielkopolskiego do 2020 roku*, red. M. Adamowicz, *Strategie rozwoju lokalnego* SGGW, Warszawa 2002, s. 44.

1. Czynniki rozwoju przedsiębiorczości

W ogólnym ujęciu rozwój przedsiębiorczości jest uzależniony od:

- czynników wewnętrznych przedsiębiorstw (m.in.: posiadanego potencjału wytwórczego, dynamizmu rozwojowego, rentowności i skłonności do inwestowania, innowacyjności produktowej, technicznej, technologicznej oraz w zakresie organizacji i zarządzania),
- czynników lokalnych i regionalnych (zasobów potencjalnie dostępnych dla rozwoju przedsiębiorczości, infrastruktury, lokalizacji itp.),
- czynników makroekonomicznych (m.in.: rozwiązań instytucjonalnych i prawnych, globalnej polityki rządowej, systemu finansowego, pieniężno-kredytowego i podatkowego).

Do mocnych stron przedsiębiorczości w subregionie leszczyńskim należy zaliczyć:

- relatywnie wysoką produktywność przedsiębiorstw,
- stosunkowo dużą dynamikę wzrostu produktywności przedsiębiorstw oraz wzrostu PKB,
- relatywnie dużą skłonność większości przedsiębiorców do inwestowania i rozwijania swych firm.

Słabe strony przedsiębiorczości w subregionie leszczyńskim przede wszystkim dotyczą:

- zbyt małej liczby przedsiębiorstw w wielu jednostkach przestrzennych,
- słabo rozwiniętych pionowych i poziomych powiązań integracyjnych wewnętrznych i zewnętrznych sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
- niezadawalającego wyposażenia kapitałowego i dekapitalizacji majątku znacznej części firm,
- niewielkiej liczby przedsiębiorstw „wysokiej techniki” i „dużej szansy”,
- niskiej innowacyjności przedsiębiorstw; dominującym źródłem innowacji – zwłaszcza w firmach małych i średnich – są koncepcje i pomysły własne; słabe są procesy wdrażania innowacji oferowanych przez profesjonalne jednostki badawcze,
- wysokich kosztów własnych i niskiej rentowności większości przedsiębiorstw, zwłaszcza należących do sektora publicznego.

Dalszy rozwój przedsiębiorczości wymaga eliminacji lub przynajmniej ograniczenia niekorzystnego oddziaływania wszystkich tych zjawisk.

Wśród lokalnych i regionalnych czynników rozwoju przedsiębiorczości istotne miejsce zajmują zasoby dostępnych bogactw naturalnych, wykorzystywane już w działalności gospodarczej w subregionie leszczyńskim. W przyszłości mogą stanowić ważną podstawę dalszego rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza w skojarzeniu z innymi czynnikami lokalnymi i regionalnymi, ukształtowanymi przez procesy dotychczasowego rozwoju społecz-

no-gospodarczego. Te ostatnie decydują także o tak zwanej atrakcyjności inwestycyjnej² poszczególnych jednostek przestrzennych.

Drugim pod względem atrakcyjności inwestycyjnej ośrodkiem miejskim w województwie wielkopolskim (po Poznaniu) jest Leszno, wyprzedając pozostałe były miasta wojewódzkie, tj. Kalisz, Konin oraz Piłę. Pozycja Leszna wynika z korzystnie ukształtowanych zmiennych, takich jak: wysoka ocena jakości rynku pracy, korzystny dla działalności biznesowej klimat społeczny, relatywnie wysoka jakość infrastruktury technicznej, skuteczność dotychczasowej transformacji, dobra dostępność komunikacyjna i relatywnie wysoka aktywność marketingowa. Nieco mniej korzystnie wypadają oceny jakości infrastruktury otoczenia biznesu i możliwości wypoczynkowe. Mankamentem miasta są wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej.

Wśród innych miast subregionu leszczyńskiego najwyższą atrakcyjność inwestycyjną posiada w swojej kategorii Kościan. W sąsiedztwie subregionu znajdują się jeszcze dwa atrakcyjne inwestycyjnie ośrodki: Rawicz i Grodzisk Wielkopolski. Można zatem przyjąć, że omawiany obszar jest stosunkowo atrakcyjny dla potencjalnych inwestorów. Dla przyszłego rozwoju przedsiębiorczości na tym terenie duże znaczenie będzie mieć tempo zmian głównych czynników atrakcyjności inwestycyjnej i różnych jego jednostek wewnętrznych. Stosunkowo najbardziej podatna na zmiany jest aktywność marketingowa władz samorządowych i infrastruktura otoczenia biznesu. Dzięki wykorzystaniu środków z funduszy Unii Europejskiej następują korzystne zmiany w infrastrukturze technicznej. Relatywnie niskie jest tempo wzrostu chłonności rynku lokalnego oraz poprawa jakości rynku pracy i możliwości wypoczynkowych. Poprawia się sukcesywnie dostępność komunikacyjna. Trwają prace przy modernizacji linii kolejowych (w szczególności Poznań – Wrocław) oraz pozostałej infrastruktury kolejowej (dworce i ich otoczenie). Budowane są również fragmenty drogi S5.

Kolejny zespół ważnych uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości stanowią czynniki makroekonomiczne. Należą do nich przede wszystkim: tempo wzrostu gospodarczego kraju, kursy walut, tempo rozwoju rynku, w tym wzrost popytu oraz regulacje systemu finansowo-podatkowego, w tym wysokość podatków, stawek amortyzacji, składek na ubezpieczenia, dostępność usług bankowych i ubezpieczeniowych, finansowe i pozafinansowe wsparcia rządowe dla przedsiębiorstw.

Wszystkie wymienione czynniki makroekonomiczne pozostają poza bezpośrednim wpływem przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu i władz samorządowych. Korzystne ukształtowanie tych czynników można uzyskać jedynie na drodze stosowania odpowiedniego lobbingu na rzecz rozwoju przedsiębiorczości. Działania te mogą być rozwijane z wykorzystaniem kilku koncepcji modelowych, tj. w ramach modelu nieformalnego (opierającego się na nieformalnych więzach przedstawicieli władz i biznesu), na podstawie

² Por. P. Swianiewicz, W. Dziemianowicz, *Atrakcyjność inwestycyjna miast 1998–1999*, IBnGR, Warszawa 1999, s. 20–34.

tw. modelu działań zorganizowanych (organizowanie przez przedstawicieli władz i biznesu wspólnych przedsięwzięć wspierających przedsiębiorczość, np. wystaw, szkoleń itp.) lub z wykorzystaniem modelu uzgodnień (łączenie na szczeblu lokalnym interesów biznesu z ogólnymi preferencjami społecznymi i ekonomicznymi mieszkańców).

Oprócz przedstawionych czynników lokalnych i regionalnych doniosłą rolę dla rozwoju przedsiębiorczości może mieć działalność liderów biznesu³. Rolę taką odgrywają zwykle osoby cieszące się dużym prestiżem wśród społeczności lokalnych (np. wójtowie, burmistrzowie, działacze samorządowi i społeczni). Liderzy lokalni powinni dążyć do rozwijania postaw przedsiębiorczych, kultury organizacyjnej oraz zaradności i odpowiedzialności biznesowej. Na tej drodze możliwe jest twórcze wykorzystywanie miejscowych warunków lokalnego rozwoju. Subregion leszczyński charakteryzuje się relatywnie wysokim stopniem aktywności społecznej tworzącej ramy do rozwoju kapitału społecznego.

Analiza dotychczasowego rozwoju przedsiębiorczości w subregionie leszczyńskim dowodzi, iż charakteryzuje się ona istotnym zróżnicowaniem przestrzennym. Istnieją obszary jej największej koncentracji w Lesznie oraz w kilku innych ośrodkach, zwłaszcza Kościanie, a także w tak zwanych pasmach rozwoju, czyli na terenach przyległych do ciągów infrastruktury sieciowej na osi północ-południe. Jednocześnie istnieją jednostki wewnętrzne subregionu cechujące się niskim poziomem rozwoju przedsiębiorczości. Należy przyjąć, iż w dłuższej perspektywie najkorzystniejsze warunki dla rozwoju przedsiębiorczości nadal będą występować na terenach dotychczasowej jej koncentracji.

2. Kierunki rozwoju przedsiębiorczości i narzędzia warunkujące ich realizację

Podstawowym celem, realizowanym w szczególności przez struktury samorządowe, rozwoju przedsiębiorczości w subregionie leszczyńskim powinno być stałe podnoszenie ekonomiki omawianego obszaru oraz dążenie do ciągłego polepszania warunków życia mieszkańców.

Zrealizowanie tego celu wymaga podjęcia podstawowych wymienionych poniżej działań. Co istotne, każde z nich będzie wymagało uruchomienia odpowiednich narzędzi wspomagania przedsiębiorczości. W ujęciu systematycznym zagadnienie to można przedstawić następująco:

1. Kształtowanie przedsiębiorczości gwarantującej przyrost nowych miejsc pracy i wykorzystanie zasobów lokalnych. Do realizacji tego zagadnienia nieodzowny jest rozwój instytucji otoczenia biznesu, w tym wsparcia finansowego. Konieczne jest też stosowanie różnych form edukacji (w tym osób dorosłych i kształcenia ustawicznego), które nastawione będą na kształtowanie postaw kreatywnych i przedsiębiorczych skorelowanych z oczekiwaniami pracodawców i inwestorów. Działania te są podejmowane w dużej mierze na bazie istniejącego szkolnictwa

³ G. Gorzelak, B. Jałowiecki, *Koniunktura gospodarcza i mobilizacja społeczna w gminach*, UW, Warszawa 1998, s. 63.

wyższego w ośrodku centralnym, tj. Lesznie. Tworzone są także strefy ekonomiczne zwiększające szansę na przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych i w konsekwencji stworzenie nowych miejsc pracy.

2. Promocja gospodarcza jednostek samorządowych tworzących subregion leszczyński i tworzenie warunków sprzyjających napływowi kapitału. W związku z tym, należy kontynuować działania nastawione na promocję jednostek przy zastosowaniu dostępnych form przekazu informacji. Należy tworzyć bazy danych o ofertach inwestycyjnych, walorach jednostek lokalnych, proponowanych udogodnieniach i dostępnych nieruchomościach, również z wykorzystaniem aktywnie działającego w Brukseli Biura Regionalnego Województwa Wielkopolskiego, kojarzącego interesy lokalnych przedsiębiorców z potencjalnymi partnerami z UE. Towarzyszyć temu powinny dalsze działania zmierzające do promocji instytucji otoczenia biznesu. Należy w sposób ciągły prezentować walory subregionu. Działania tego typu powinny być skoordynowane, co wymagałoby pogłębienia współpracy jednostek samorządowych w tym zakresie.
3. Dalsza restrukturyzacja gospodarki żywnościowej regionu i rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Warunkiem koniecznym rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich jest dalsze zwiększanie nakładów na infrastrukturę, której dostępność obniża pośrednio koszty uruchamiania działalności gospodarczej. Działania tego typu są aktywnie podejmowane i realizowane przez samorząd terytorialny przy wykorzystaniu środków z UE. Kolejnym przedsięwzięciem powinno być stworzenie systemu edukacji i doradztwa ukierunkowanego na potrzeby przedsiębiorstw funkcjonujących na wsi oraz integrującej się pionowo i poziomo gospodarki żywnościowej. Towarzyszyć temu powinny działania na rzecz przywrócenia zasad wspólnego gospodarowania w drodze tworzenia grup producenckich, względnie spółdzielni. Wymagałoby to jednak pogłębionej współpracy pomiędzy samorządem lokalnym, ODR-ami oraz instytucjami edukacyjnymi. Zadaniem gmin, nie zawsze sprawnie realizowanym ze względu na szczupłość środków budżetowych, jest poprawa klimatu inwestycyjnego zwiększającego wydatnie szanse przyspieszonego rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej na terenach wiejskich.
4. Kształtowanie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki subregionu. Działania w tym obszarze wydają się szczególnie słabo realizowane. Wymagane byłoby podjęcie przez samorządy działań, które zmierzałyby do stworzenia baz danych o nowych technologiach i możliwościach ich pozyskania. Wiązałoby się to także z koniecznością uruchomienia sieci informatycznej promującej nowe technologie i metody zarządzania. Pożądane byłoby utworzenie parków technologicznych, które ułatwiałyby wdrażanie nowych technologii i modernizację istniejących. Odbywałoby się to przy wsparciu ruchomych grup doradczych pracujących w centrach konsultingowych. Pogłębienia wymagałaby także współpraca uczelni wyższych

z podmiotami zajmującymi się wdrażaniem nowych rozwiązań technologicznych i metod zarządzania.

Tabela 1

Bezpośrednie rezultaty rozwoju przedsiębiorczości

Działania kierunkowe	Efekty bezpośrednie
Rozwijanie przedsiębiorczości gwarantującej przyrost nowych miejsc pracy i wykorzystanie lokalnych zasobów	<ul style="list-style-type: none"> – przyrost liczby przedsiębiorstw – rozwój istniejących firm – wzrost innowacyjności firm
Promocja gospodarcza jednostek samorządowych tworzących subregion leszczyński i tworzenie warunków sprzyjających napływowi kapitału	<ul style="list-style-type: none"> – napływ kapitału – przyrost liczby przedsiębiorstw – rozwój istniejących firm – wzrost innowacyjności firm
Dalsza restrukturyzacja gospodarki żywnościowej regionu i rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> – napływ kapitału – przyrost liczby przedsiębiorstw – rozwój istniejących firm – wzrost innowacyjności firm
Kształtowanie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki subregionu	<ul style="list-style-type: none"> – innowacyjny rozwój przedsiębiorstw – wzrost potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Czernasty, T. Kujaczyński, *op.cit.*

Wdrożenie względnie dalsza realizacja wspomnianych powyżej działań powinny generować rozwój przedsiębiorczości w subregionie leszczyńskim, wywołując lub intensyfikując szereg efektów bezpośrednich i indukowanych. Próbę ich projekcji zaprezentowano w tabeli 1 oraz 2.

Tabela 2

Indukowane rezultaty rozwoju przedsiębiorczości

Działania kierunkowe	Efekty indukowane
1	2
Rozwijanie przedsiębiorczości gwarantującej przyrost nowych miejsc pracy i wykorzystanie lokalnych zasobów	<ul style="list-style-type: none"> – przyrost miejsc pracy – wzrost dochodów ludności subregionu – wzrost dochodów samorządów lokalnych – korzystne zmiany w strukturach gospodarczych regionu – pełniejsze wykorzystanie zasobów lokalnych
Promocja gospodarcza jednostek samorządowych, tworzących subregion leszczyński i tworzenie warunków sprzyjających napływowi kapitału	<ul style="list-style-type: none"> – restrukturyzacja własnościowa, produktowa i technologiczna gospodarki lokalnej – wzrost dochodów ludności i samorządów lokalnych – lepsze wykorzystanie zasobów lokalnych – przyspieszenie rozwoju lokalnego

1	2
Dalsza restrukturyzacja gospodarki żywnościowej regionu i rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> – powstanie zintegrowanych pionowo i poziomo kompleksów produkcyjnych i usługowych na obszarach wiejskich – rozwój agroturystyki – wzbogacenie i unowocześnienie struktur gospodarczych terenów wiejskich – przyrost miejsc pracy – wzrost dochodów ludności rolniczej i pozarolniczej oraz samorządów lokalnych
Kształtowanie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki subregionu	<ul style="list-style-type: none"> – unowocześnienie struktur gospodarki lokalnej – przyspieszenie rozwoju przez wzrost zdolności do współpracy z firmami wysokiej techniki – przyrost miejsc pracy dla wysoko kwalifikowanej kadry – wzrost dochodów ludności i samorządów lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Czernasty, T. Kujaczyński, *op.cit.*

Jak wynika z informacji zamieszczonych w tabeli 1, efekty będące rezultatem proponowanych działań stymulujących rozwój przedsiębiorczości uwidoczną się w głównej mierze na kilku wskazanych poniżej płaszczyznach.

Pierwsza z nich dotyczy rozwoju przedsiębiorstw i ich rynkowych zachowań. Obejmuje ona powstanie nowych przedsiębiorstw, w tym również w otoczeniu rolnictwa i w ramach restrukturyzowanych gospodarstw m.in. w oparciu o fundusze Unii Europejskiej. Skutkiem działań przedsiębiorczych będzie dalszy napływ kapitału, w tym zagranicznego. Zdynamizowaniu ulegną zachowania konkurencyjne MSP oraz nastąpi zwiększenie zakresu współpracy pomiędzy firmami krajowymi i zagranicznymi. Powinno również nastąpić podwyższenie standardów technologicznych przedsiębiorstw w województwie.

W drugiej z płaszczyzn uwidoczną się efekty związane z pracą. Chodzi przede wszystkim o ograniczenie bezrobocia, w tym na wsi, a także zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie na skutek rozwoju przedsiębiorczości na wsi. Pojawią się możliwości ciągłego podnoszenia kwalifikacji przez mieszkańców Leszna i okolic zgodnie z potrzebami rynku pracy, na bazie istniejących uczelni wyższych. Należy także oczekiwać wzrostu dochodów mieszkańców subregionu.

Do efektów mieszczących się w kolejnej z płaszczyzn, którą określić można jako szeroko rozumianą promocję regionu, zaliczyć przede wszystkim należy ukazanie atrakcyjności regionu i zwiększenie znaczenia Leszna, ukształtowanie pozytywnego wizerunku subregionu ze względu na walory gospodarcze przy zastosowaniu profesjonalnych instrumentów prezentacji.

Ukierunkowanie przedsięwzięć na sektor rolny, niezwykle istotny w subregionie leszczyńskim, pozwala wyodrębnić kolejną płaszczyznę efektów. Obejmują one restrukturyzację gospodarki żywnościowej, poprawę jakości produktów rolnych i przetworzonych, wykreowanie dodatkowych źródeł dochodów gospodarstw rolnych powodujących poprawę

warunków życia mieszkańców wsi oraz wzbogacenie istniejącej oferty wypoczynkowej dla mieszkańców miast.

Podsumowanie

Z przedstawionych rozważań wynika, że przedsiębiorczość jest nie tylko celem samym w sobie, lecz przede wszystkim środkiem realizacji ważnych celów gospodarczych i społecznych. Jest ona cechą poszczególnych osób i podmiotów gospodarczych, których aktywność powinna być mobilizowana i modyfikowana przez działalność samorządów lokalnych oraz władz centralnych, zgodnie z zasadą pomocniczości.

Wśród realizatorów przedsiębiorczości wyróżnić przede wszystkim należy samorządy lokalne i różnorodne instytucje otoczenia biznesu. Należy jednak podkreślić, iż rzeczywistymi wykonawcami działalności przedsiębiorczej będą przedsiębiorcy i ich firmy, natomiast zadaniem pozostałych jednostek będzie kreatywne wspieranie przedsiębiorców.

FACTORS OF DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN LESZNO REGION

Summary

Entrepreneurship is a complicated phenomenon and one affected by multi-direction activities of various types. It is within the powers of the local authorities of different levels to directly stimulate the development of entrepreneurship. The present entrepreneurship development and its conditioning in Leszno region indicate its concentration on the growth centres, e.g. Leszno and its surroundings. Further development of entrepreneurship is dependent on attitudes and activities of entrepreneurs and business environment.

Translated by Tomasz Kujaczyński